

OBSAH

	ÚVOD	11
I.	PRÁVO V SOUDOBÉ SPOLEČNOSTI	13
II.	PRÁVO JAKO OTEVŘENÝ SYSTÉM A SLOŽITÉ PŘÍPADY APLIKACE PRÁVA	23
II.1	Pojem a funkce interpretace práva	23
II.1.1	Pojem interpretace práva	23
II.1.2	Funkce interpretace	24
II.2	Co je možno rozumět pod právní normou	28
II.3	Právo jako otevřený a uzavřený systém	32
II.3.1	Úvod	32
II.3.2	Otevřené kondicionální procesy	35
II.3.2.1	Neurčitost komunikátoru právní normy a její druhy	36
II.3.3	Uzavřené kondicionální procesy	39
II.4	Složité a jednoduché případy aplikace práva	41
II.4.1	Pokus o vymezení složitého případu aplikace práva	45
II.4.1.1	Logické vymezení složitého případu aplikace práva	46
II.4.2	Problémy s určitelností kauzy jako složitého případu aplikace práva	50
II.5	Výklad práva ve složitém případě	54
II.5.1	Důsledky teorie otevřených a uzavřených rozhodovacích procesů pro kognitivní a explikativní teorii interpretace	54
II.5.2	Metodologické problémy výkladu práva ve složitých případech	56
II.5.2.1	Alexyho teorie právního diskursu	56
II.5.2.2	Některá pravidla a formy právního diskursu	61
III.	PRÁVNÍ PRINCIPY A JEJICH VÝZNAM V SOUDOBÉM PRÁVNÍM SYSTÉMU	65
III.1	Úvod	65
III.2	Rekogniční pravidla v pozitivněprávních teoriích aneb je možno odlišit právo od nepráva?	67
III.2.1	Kelsenova základní norma	67

III.2.2	Peczenikova základní norma	68
III.2.3	Hartovo rekogniční pravidlo	69
III.2.4	Problémy spojené s rekogničním pravidlem	71
III.2.5	Tři koncepty validity J. Wróblewského	72
III.2.6	Je možné jednoznačně popsat právní systém?	75
III.3	Právní principy a jiné elementy právního řádu	77
III.3.1	Rozdíl mezi právní normou a právním principem	81
III.3.1.1	Striktní (silná) oddělující teze	81
III.3.1.2	Druhy rozporů právních norem a principů	86
III.3.1.3	Kritika silné oddělující teze	90
III.3.2	Vztah právních principů k jiným standardům	93
III.3.2.1	Vztah právního principu k právním hodnotám	93
III.3.2.2	Právní principy a právně politické cíle	95
III.4	Klasifikace právních principů	98
III.4.1	Principy suprapozitivní	102
III.4.1.1	Může být právo nezměnitelné? Existují nezměnitelné právní principy? ..	104
III.4.1.2	Důsledky koncepce suprapozitivních principů	106
III.5	Utváření právních principů a jejich determinace časem a prostorem	109
III.5.1	Role právní doktríny	114
III.6	Jsou právní principy a soudcovská rozhodnutí na pramenem práva?	116
III.6.1	Kde má soudce hledat principy?	117
III.6.2	Historická geneze pojmu pramene práva	118
III.6.3	Soudobé koncepce pramene práva	121
III.6.3.1	Judikatura působící jako právní obyčej?	124
III.6.4	Možná řešení terminologické mnohoznačnosti	126
III.6.4.1	Autonomní a neautonomní prameny práva	127
III.6.5	Alternativy vůči klasickému pojmu pramene práva	128
III.6.5.1	Peczenikova koncepce právně relevantních zdrojů jakožto teoretické východisko pro omezení uvážení soudce ve složitém případu aplikace práva	131
III.7	Vymezení právního principu	136
IV.	FUNKCE PRÁVNÍCH PRINCIPŮ V PRÁVNÍM ŘÁDU	138
IV.1	Role právních principů v zákonodárství	139
IV.1.1	Principiálnost zákonodárství, princip jako regulativní idea a z toho vyplývající normotvorné omezení zákonodárce	139
IV.1.1.1	Specifikace principů a inherentní meze legislativní činnosti	141
IV.1.2	Dynamická principiálnost zákonodárství	144
IV.2	Funkce právních principů ve fázi aplikační	147
IV.2.1	Exkurz: význam právních principů v soudcovském právu common law	151
IV.2.2	Právní princip jako prostředek posuzování otevřenosti právní normy	154

IV.2.3	Role právních principů při posuzování možnosti subsumpce individuálních kauz pod antecedent a při hledání významu konsekventu	157
IV.2.4	Právní principy a mezery v právu	159
IV.3	Prozařování ústavních principů do právního řádu	159
IV.3.1	Jaký má teorie prozařování význam pro aplikaci jednoduchého práva?	162
IV.3.2	Poměřování ústavních a právních principů jako důsledek koncepce prozařování ústavního práva do práva jednoduchého	165
IV.3.3	Inherentní limity konstitucionalizace právního řádu	169
IV.4	Přímá aplikace ústavního principu na složitý případ aplikace práva	171
IV.5	Kolize principů v případě abstraktní kontroly norem v ústavním soudnictví	173
IV.6	Mohou právní principy působit contra legem?	175
IV.6.1	Systémový konflikt právních řádů	175
IV.6.1.1	Střelba na berlínské zdi	178
IV.6.1.2	Česká a maďarská judikatura	180
IV.6.2	Excesy zákonodárce a interpreta práva v rámci demokratického právního řádu	183
IV.6.2.1	Tradiční přístup k výkladu zákona	183
IV.6.2.2	Změny v přístupu k zákonu na evropském kontinentu v posledním půlstoletí	186
IV.6.2.3	Alexyho teze o nevyhnutelném spojení práva a morálky	187
IV.6.2.4	Rozhodování contra legem v praxi ústavních soudů	190
IV.6.2.5	Některé další případy výkladu zákona contra legem	195
IV.6.2.6	Co rozumět pod judikováním contra legem?	196
V.	PRÁVNÍ PRINCIPY A MEZERY V PRÁVU	200
V.1	Mezery v zákoně	200
V.1.1	Rekogniční mezery	200
V.1.2	Přenesení normotvorné kompetence na nižší složku právního řádu: mezera v zákoně sui generis	202
V.2	Problém axiologických mezer v právu	205
V.2.1	Teleologický výklad a vyloučení absurdního působení práva jako předpoklad teze o axiologické mezeře zákona, nikoliv však práva	210
V.3	Normativní mezery v právu	212
V.3.1	Normativní mezery v právu kontinentálním a v systému common law	212
V.3.2	Problém úplnosti právního řádu	213
V.3.3	Vylučuje pravidlo, podle něhož co není zákonem zakázáno, je dovoleno, skutečně mezery v právu?	215
V.3.4	Problémy koncepce normativních mezer	221
V.3.5	Pojetí normativní mezery	222

VI.	PROBLÉM SOUDCOVSKÉHO VYTVÁŘENÍ PŘÁVA	228
VI.1.1	Kelsenova teze o zásadní podobnosti soudcovského a legislativního rozhodování	228
VI.1.2	Co se rozumí pod možností soudcovského uvážení ve složitých případech	230
VI.2	Trojí model ideologie soudcovské aplikace práva	232
VI.2.1	Ideologie vázaného soudcovského rozhodování	232
VI.2.2	Ideologie volného soudcovského rozhodování	237
VI.2.3	Ideologie legální a racionální aplikace práva	241
VI.2.3.	Základní charakteristika ideologie racionální a legální aplikace práva	244
VI.3	Kontinentální kodexy a jejich „řešení“ soudcovské normotvorby	246
VI.4	Angloamerické právo a soudcovská normotvorba	253
VI.5	Problém jediného správného řešení složitých případů jako řešení otázky soudcovské normotvorby?	256
VI.5.1	Koncepce soudcovské právo tvorby	262
VI.5.2	Dichotomie objektivní soudcovské právo tvorby a subjektivního nalézání práva	264
VII.	PRINCIPIÁLNOST SOUDNÍHO ROZHODNUTÍ JAKO PŘEDPOKLAD PRECEDENTNÍHO PŮSOBENÍ SOUDCOVSKÉHO ROZHODNUTÍ	268
VII.1.1	Je kontinentální soudní rozhodnutí precedentem?	268
VII.2	O „závazných“ precedencích angloamerických a „nezávazných“ rozhodnutích kontinentálních	271
VII.2.1	Co se rozumí pod termínem „závaznost“?	271
VII.2.2	Závaznost v širším pojetí a její druhy	272
VII.2.2.1	Formální závaznost v právu common law	276
VII.2.3	Situace v kontinentálním právu	279
VII.2.3.1	Precedent jako pomocný justifikační element (síla podpůrného argumentu)	282
VII.2.3.2	Normativní síla kontinentálního precedentu	283
VII.2.3.2.1	Princip efektivity	287
VII.2.3.3	Jak se projevuje normativní síla precedentu	288
VII.2.4	Vázanost soudu vlastními právními názory	290
VII.2.4.1	Nejvyšší soud a konzistentnost jeho rozhodování	291
VII.3	Ratio decidendi jako princip, na němž se zakládá soudní rozhodnutí v právu common law: má tento pojem svůj ekvivalent na kontinentu?	296
VII.3.1	Angloamerické ratio decidendi	296
VII.3.2	Co tvoří precedentní základ kontinentálního rozhodnutí?	297
VII.3.3	Trojí možný model aplikovatelnosti precedentu	300
VII.4	Rozhodování perspektivní a retrospektivní	301

VII.4.1	Model angloamerický a klasický model kontinentální	301
VII.4.2	Některé prospektivní prvky ve středoevropské právní oblasti	304
VII.5	Přístup kontinentálního soudce k precedentům vyšších soudů	305
VII.5.1	Dva extrémy	305
VII.5.2	Trojí možný přístup kontinentálního soudce k precedentu	307
VII.5.2.1	Přidržení se a odlišení precedentu	308
VII.5.2.2	Změna dosavadní judikatury	309
VII.6	Jaký má význam nová koncepce normativity pro právní doktrínu	314
VII.6.1	Dworkinova integrata v právu	315
VII.6.2	Věčný konflikt mezi změnou a stabilitou judikatury	318
VIII.	K OTÁZCE ZÁVAZNOSTI PRINCIPŮ VYTVÁŘENÝCH ÚSTAVNÍM SOUDEM	322
VIII.1	Závažnost nálezů ve věcech abstraktní kontroly ústavnosti	324
VIII.1.1	Zrušovací nálezy	324
VIII.1.2	Nálezy vyslovující podmíněnou ústavnost	325
VIII.2	Konkrétní kontrola ústavnosti	327
VIII.2.1	Závažnost právního názoru Ústavního soudu v těžké kauze	327
VIII.2.2	Precedentní závažnost (závažnost nálezů pro obdobné případy)	329
VIII.2.2.1	Přístup německý a španělský	329
VIII.2.2.2	Situace v českém právu	331
VIII.2.2.3	Klasifikace precedentní závažnosti nálezů a omezení jejich závažného působení	335
VIII.3	Co je na nálezů závažného?	339
VIII.3.1	Závažná část rozhodnutí	340
VIII.4	Závěr	344
IX.	ZÁKLADNÍ MODELY SOUDCOVSKÉ ARGUMENTACE V KOMPARATIVNÍM POHLEDU	346
IX.1	Modely soudcovské argumentace	347
IX.1.1	Kritéria rozlišování	347
IX.1.2	Základní modely justifikace soudcovského rozhodnutí	348
IX.2	Styl soudcovského rozhodnutí v systému common law	352
IX.2.1	Úvod	353
IX.2.2	Anglický styl	355
IX.2.3	Americký styl	355
IX.3	Styl rozhodnutí kontinentálních soudů a jeho srovnání se stylem právní kultury common law	357
IX.3.1	Specifika francouzského stylu	357
IX.3.2	Rozhodnutí ve skandinávské právní oblasti	358
IX.3.3	Německý model	359
IX.3.4	Jazyk soudcovské argumentace	360
IX.3.5	Questio facti v soudcovské argumentaci	361

IX.3.6	Precedent v soudcovské argumentaci	362
IX.3.7	Separátní vótum v právní kultuře common law a v právu kontinentálním	364
IX.3.7.1	Separátní vótum v právní kultuře common law	364
IX.3.7.2	Separátní vótum v kontinentální právní kultuře	365
IX.4	Nové trendy v právu kontinentálním	367
IX.4.1	Proměna legalistického charakteru kontinentální právní kultury	367
IX.4.2	Kontinentální systém ve fázi přerodu	369
IX.5	Trendy stylu soudního rozhodnutí v českém právu	373
X.	ZÁVĚR	375
XI.	RESUMÉ	385
XII.	SUMMARY	390
	LITERATURA	396
	CITOVANÁ SOUDNÍ ROZHODNUTÍ	408
	VĚCNÝ REJSTRÍK	413